

Қолайсыз отбасымен әлеуметтік педагогтың жұмысы

Омарова Айнара Сәндібекқызы

Әлеуметтік педагог

Ә.Ермеков ат. №23 ОМЛ

Отбасы – адам баласының алтын дінгегі. Өйткені адам ең алғаш шыр етіп дүниеге келген сәтінен бастап, осында ер жетіп, отбасының тәрбиесін алады. Сондықтан да отбасы – адамзаттың аса қажетті, әрі қасиетті алтын мектебі.

Әлеуметтік педагог жұмысының мақсаты – баланың тұлғалық дамуы үшін қолайлы жағдай (әлеуметтік, рухани-адамгершілік, зияткерлік) тудыру, кешенді әлеуметтік-психологиялық көмек көрсету, сонымен қатар баланы оның өмірлік кеңістігінде қорғау. Әлеуметтік педагог бала мен ересек, бала мен оның ортасында дәнекер, сонымен қатар бала және оның ортасымен тікелей қарым – қатынас жасай отырып, кеңесші де болады. Әлеуметтік педагогтың отбасымен қызметіне әлеуметтік-педагогикалық көмекті құрайтын үш негізгі құрамдас бөлік кіреді: білім беру, оқуға көмектесу және тәрбиелеу.

Өркендеген отбасы мен қолайсыз отбасының айырмашылығы неде?

- ✓ Ата-ана өз міндеттерінен жалтарса;
- ✓ Азғын өмір салтын ұстану (ішкілікке салыну, нашақорлық т.с.с.);
- ✓ Отбасында баланың өміріне қауіпті жағдай туғызу

онда мұндай отбасын *қолайсыз отбасы* деп санауға болады

Қолайсыз отбасы – бұл өмір сүрудің белгілі бір бағытында немесе олардың бірнешеуінде қатар әлеуметтік статусы төмен, оларға артылған қызметтерді атқара алмай отырған отбасылар, олардың бейімделушілік қасиеттері біршама төмен, баланың отбасылық тәрбиесінде үлкен қиындықтар бар, нәтижесі аз.

Бұл жұмыста қолайсыз отбасы ұғымында біз мынаны меңзейміз, бұл отбасында құрылым бұзылған, ішкі шекара байқалмайды, басты отбасылық қызметтер ескерілмейді және құнсызданады, тәрбиеде айқын немесе жасырын ақаулықтар бар, осыған сай ондағы психологиялық климат бұзылады және «қиын балалар» пайда болады.

Қолайсыздығы айқын көрінетін отбасының ерекшелігі – отбасы өмірінің бірнеше саласында бірдей ашық көрінетін сипаты бар (мысалы, әлеуметтік және қаржылай деңгейде), немесе тек қана тұлғааралық қарым-қатынас деңгейіндегі сипаты айқын, бұл отбасылық топтағы қолайсыз психологиялық ахуалға әкеледі.

Жайсыз отбасы мүшелеріне көрсетілетін әлеуметтік-педагогикалық көмектің түрлеріне тоқталатын болсақ. Әлеуметтік педагогтың отбасымен жұмысының бір түрі – әлеуметтік патронаж, алдын-алу, бақылау, бейімдеу мақсаттарымен отбасының үйіне бару, бұл отбасымен ұзақ мерзімді байланыс ұстауға мүмкіндік береді. Оның проблемалық жағдайы дер кезінде анықталып, уақтылы көмек көрсетіледі.

Қолайсыз отбасымен әлеуметтік педагогтың жұмысының кезеңдері:

1. Қолайсыз отбасын анықтау;
2. Бақылауды орнату;
3. Мектепішілік профилактикалық жұмыс;
4. ПДН және ПП-мен бірге дисфункционалды отбасылармен профилактикалық жұмыс;
5. Кәмелетке толмағандардың істері және олардың құқықтарын қорғау жөніндегі комиссияға жүгіну

№1 кезең:

Қолайсыз отбасыларды анықтау әртүрлі жолдармен жүзеге асырылуы мүмкін:

- ✚ аудан тұрғындарының хабарламасы;
- ✚ баланың туыстарының хабарламасы;
- ✚ баламен әңгімелесу нәтижесінде алынған деректер;
- ✚ көршілерді сұрау;
- ✚ 1 және 5 сынып оқушыларының отбасыларына бару, жаңадан келгендер т.б.

Бұл кезеңде жұмыстың келесі формалары қолданылады:

1. Сынып жетекшісімен әңгімелесу;
2. Отбасына бару және сараптама актісін жасау;
3. Көршілермен сөйлесу және т.б.
4. Жұмыстың нәтижесі бойынша отбасының әлеуметтік паспорты және баланың психологиялық-педагогикалық сипаттамасы құрастырылады.

№3 кезең:

Мектепшілік профилактикалық жұмыс:

Тұрақсыз отбасылармен профилактикалық жұмыс формалары:

Ата-аналармен әңгімелесу: «Бала тәрбиесіндегі ата-ананың жауапкершілігі», «Отбасы тәрбиесінің стильдері», «Баланы жас ерекшеліктерін ескере отырып тәрбиелеу» т.б.

Отбасыларға бару (жоспарлы – тоқсанына бір рет, отбасындағы қиыншылықтар туралы сигналдар негізінде жоспардан тыс). Әрбір барудың нәтижелері нашар отбасын әлеуметтік-педагогикалық қолдау картасына акт түрінде ресімделеді.

№4 кезең:

РДН және РР-мен бірге қолайсыз отбасылармен профилактикалық жұмыс

Егер мектепшілік профилактикалық жұмыстар оң нәтиже бермесе, онда әлеуметтік педагог ПДН және ПП инспекторымен бірлесіп:

- 1) қолайсыз отбасыларға бірлесіп бару (тексеру актісін жасау);
- 2) отбасын кент әкімшілігінің Қоғамдық кеңесіне шақыру

№5 кезең:

Кәмелетке толмағандардың істері және олардың құқықтарын қорғау жөніндегі комиссияға жүгіну

Жоғарыда аталған кезеңдердің барлығында оң нәтиже болмаған жағдайда, мектеп техникалық сараптама және сұраныстарды сұрау комитетінің отырысында қолайсыз отбасын қарауға өтініш бере алады.

Жұмысқа қажетті құжаттар тізімі:

1. Қолайсыз отбасы туралы алғашқы ақпарат
2. Жасөспірім отбасының әлеуметтік паспорты
3. Отбасының тұрмыс жағдайын тексеру туралы анықтама
4. Бала мен отбасының мінездемесі
5. Қолайсыз отбасына жеке әлеуметтік-педагогикалық қолдау көрсету жоспары
6. Қолайсыз отбасына әлеуметтік-педагогикалық қолдау көрсету күнделігі
7. Профилактикалық кеңес хаттамасынан үзінді

Қорытындылай келе, Отбасы – шағын мемлекет. Себебі әр мемлекеттің өзіне тән сыртқы, ішкі саясаты, кірісі мен шығысы болатыны сияқты әр отбасының да дәл сондай болмыс-тіршілігі бар. Ол да өзінше басқаруды талап етеді. Сондықтан да қай уақытта болмасын отбасының құрылымына зор мән беріліп, оның іргетасының берік болуына атсалысу – әр отбасы мүшесінің міндеті. Отбасы адам ғұмырының тірегі ғана емес, қоғамның

да басты негізі емеспе? Отбасының қоғамдағы рөліне толыққанды баға беруге болмайды, өйткені мұнда негізгі адамгершілік құндылықтар, басқа адамдарға деген көзқарас, дәлірек айтсақ, адамның қоғамдағы өмір сүрі қабілеттілігі мен дағдарысы қалыптасады. Ал, отбасындағы қолайсыздық – құқық бұзушылықтың негізгі себебі.

Елімізде қолайсыз жанұялардан шыққан жетім балалардың саны жылдан-жылға өсуі өзекті мәселе болып тұр. Сонымен бірге, әсіресе соңғы кезде жиі кездесетін жағдай ата-ананың бала өмірге келген соң, тіпті одан кейін де нәрестеден бас тартуы. Мұның барлығы да тұрмыс пен адам баласының санасына байланысты екені белгілі. Дегенмен, «тәрбие басы – тал бесік» деген халқымыздың ұлағатты сөзіне бұл іс, әрине қарама-қайшы әрекет болып табылады.

"Қолайсыз отбасы балаларымен жұмыстану үшін ұсыныстар"

- 1) Баланың қоршаған ортасында, ұжымында, тобында өзіндік орны бар екендігін сезіндіру.
- 2) Егер бала қандай–да бір ортаға бейімделе бастаса, оның да жақсы жақтарын ала білуін ұғындыру. Әр баланың міндетті түрде ұжым мүшесі болуын күштеу қажет емес, себебі, әрбір жеткіншектің өзімен – өзі жеке қалуды ұнататын сәттері болатынын еске сақтау керек.
- 3) Баланың бос уақытын тиімді ұйымдастыруына көмектесе отырып, әрқашан мадақтау, қолпаштау.
- 4) Өзіне деген сенімін арттыру үшін баланың жұмыстарынан (суреттерінен, шығармаларынан т.б.) көрме ұйымдастыру.
- 5) Өз ойын ортаға салып, ашық пікір білдірген шақта баланы мақтау сөздермен көтермелеу маңызды.
- 6) Баланың қызығушылық танытатын пәндері бойынша жұмыстануына көңіл бөлу шарт.
- 7) Өз сезімдерін білдіруіне жағымды жағдай жасап көмектесу. (сурет салу, ағашпен жұмыс жасау, қуыршақ әзірлеу, дауыстап әңгіме оқу, музыка тыңдау, ән айту т.с.с.)
- 8) Баланың тұлға ретінде ашылуына жағдай туғызу. (мысалы, кейбір мәселені шешу үшін баланың көмекіне жүгіну, т.б.)
- 9) Баланың кім болғысы келетінін, айналасындағы достарының әсерін білу мақсатында өз теңі ретінде қабылдап ашық сөйлесу немесе белгілі жұмысты атқаруда бірлесе отырып жұмыстану.
- 10) Әр күн сайын баламен атқарған жұмысыңды талдап, есепке алып отыру